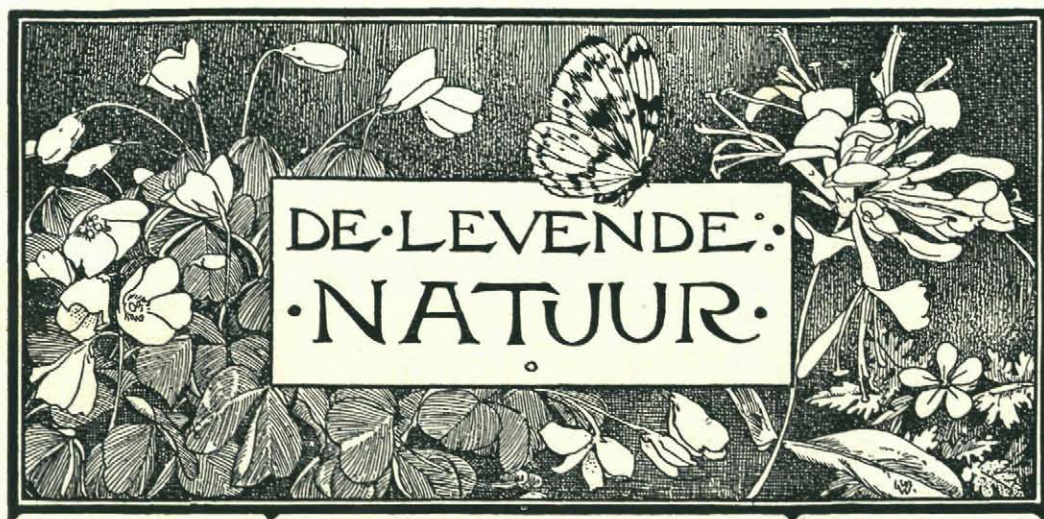

1 OCTOBER 1933.

AFLEVERING 6

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE :

J. HEIMANS. AMSTERDAM.

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE :

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE :

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER HALFJAAR f 3.25.

EEN PADDESTOELEN-JUBILEUM.

De Mycologische Vereeniging viert haar zilveren feest. Op 17 October zal het vijftiengtiende jaar geleden zijn, dat zij werd opgericht te Haarlem, alwaar ter herinnering aan het heugelijk gebeuren een groote paddestoeltentoonstelling zal worden gehouden van 7—9 October.

Wanneer wij eens niet vijftiengtiende, maar veertig jaren terug gaan, dan bevinden wij, dat het toen in ons land met de studie der paddestoelen heel merkwaardig gesteld was. Er werd niet veel aan gedaan, maar prof. C. A. J. A. Oudemans was toen juist begonnen met de publicatie van zijn *Révision des champignons tant supérieurs qu'inférieurs des Pays-Bas*, later gevolgd door zijn *Catalogue raisonnée*, bewonderenswaardige, uitgebreide werken, zooals er toen ter tijd maar weinig bestonden. Tot aan zijn dood toe heeft prof. Oudemans vervolgen en aanvullingen op deze werken gegeven. Ze waren echter bij het groote publiek zoo goed als onbekend en het was een waar buitenkansje dat Heimans en ik een exemplaar van die *Révision* in handen kregen.

Er waren wel enkele „leeken” die oog hadden voor paddestoelen o.a. de „oude”

F. W. van Eeden; ge behoeft er zijn Onkruid maar op na te zien, waar ge telkens de bewijzen vindt voor den rijkdom aan aardsterren van ons mooie Kennemerland. Met Van Eeden werkten ook samen onze oude vriend Kok Ankersmit en Abeleven en heel op een afstand deden Heimans en Jaspers en ik ook mee. En dat ging allemaal met het alleraardigst oppervlakkig boekje, dat nog in veler handen is: de *Nouvelle Flore des Champignons* van Costantin et Dufour. Dat waren prettige dagen, want alle paddestoelen waren „nieuw” voor ons en we konden onze vreugd haast niet op.

Toen we nu De Levende Natuur oprichtten, schreef Jaspers een mooi geïllustreerd artikel over paddestoelen, om daarvoor een beweging aan den gang te krijgen, maar het sloeg niet aan. In onze boekjes „Hei en Dennen” en „In het Bosch” gaven wij ook een flinke hoeveelheid paddestoelen, maar er begon pas gang in te komen, toen Caroline E. Destrée kwam met een determineerboekje van paddestoelen. Naar aanleiding van onze bespreking van haar werk was zij zoo vriendelijk, om eenige jaren achtereen populaire artikelen over paddestoelen in De Levende Natuur te geven en dat hielp ook alweer. De belangstelling werd al beter en Heimans hield in den Haag op een groote vergadering van de Heidemaatschappij een voordracht over beteekenis en nut der paddestoelen.

Inmiddels was ook de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging opgericht. In het eerst vinden we in de „Maandberichten” weinig of niets over paddestoelen. Op sommige herfsttentoonstellingen en herfstexcursies vinden we ze ternauwernood vermeld. Maar op 25 Sept. 1903 komt de Afdeeling Bloemendaal met een echte paddestoelententoonstelling in het schoolgebouw van de Bloemendaalsche Schoolvereeniging, waar een vijftigtal soorten, goed geëtiketteerd en fraai geschikt een groot aantal bezoekers mochten bekoren. Een jaar later houdt diezelfde afdeeling een paddestoel-excursie. Nu komen ook Bernink en Bouwman voor den dag en weldra zijn de tijden rijp voor de stichting van een vereeniging.

Heimans schreef in de aflevering van Juli 1908 in De Levende Natuur:

„Het hing in de lucht en het is neergekomen. Onze Bernink van Denekamp wees er verleden jaar in De Levende Natuur al op dat zoo iets noodig was; ik zelf heb er al eerder heengestuurd door onze eerlijke bekentenis, dat wij onze paddestoelen niet naar wensch kunnen determineeren en verder bestudeeren, voornamelijk doordat we geen voldoende voorlichting, leiding en hulpmiddelen konden krijgen.

„Het was maar de vraag, of er iemand op zou treden, die belangstelling, tijd en werklust in voldoende mate bijeen had, om dit theoretisch en praktisch zoo belangrijk onderdeel van de botanie wat omhoog te werken.

„Paddestoelententoonstellingen, dito excursies en voordrachten, met en zonder lichtbeelden, zijn nu in voldoende mate voorafgegaan. Het veld is geploegd, wie zal met zaaien beginnen?

„Er is iemand begonnen. De heer Joh. Ruys te Haarlem heeft een balletje opgegooid, om te zien, of er animo genoeg was en daarop een paar van zijn kennissen, Mej. Zijm, Dr. Calkoen, Dr. Greshoff en mijn persoontje uitgenoodigd, om samen verder te werken en zoo mogelijk tot de oprichting van een vereeniging van experts en dilet-

foto J. J. Hof.

Fig. 1. Teere gratie van Paddestoelen.

tanten te komen. Reeds onmiddellijk hebben zich een aantal botanici van naam bij ons vijftal aangesloten. De uitnodigingen worden binnenkort verzonden of zijn al verzonden. Misschien kan er nog een afdruk van in deze aflevering van ons tijdschrift gezet worden. Anders in de September-aflevering. Prosit!"

De oproep staat werkelijk in de September-aflevering en is ondertekend door W. Burck te Leiden; H. J. Calkoen, Haarlem; M. Greshoff, Haarlem; E. Heimans, Amsterdam; G. v. Iterson Jr., Delft; J. Ritzema Bos, Wageningen; Joh. Ruys, Heemstede; E. Verschaffelt, Amsterdam; L. Vuyck, Wageningen en Ag. C. Zijm, Haarlem.

De vergadering had plaats op 17 October 1908 in de zaal van Teyler's Stichting, die voor deze gelegenheid versierd was met de mooie paddestoel-aquarellen van Mevr. Kalfshoven te 's Heerenberg en van den heer Joh. Ruys te Heemstede. Een keurige tentoonstelling van levende paddestoelen, als „stilleven" uitgestald, was door de dames Zijm en Cool in orde gebracht. In de aangrenzende boekenzaal had de heer Verwijnen een schat van mycologische boek- en plaatwerken opgelegd.

Dr. Greshoff opende de bijeenkomst met een toespraak, die getuigde van groote kennis, innige liefde voor de natuur, fijne smaak en juist begrip van de beteekenis van het planten- en dierenleven voor het geluksgevoel der menschen. En in het bijzonder deed hij gevoelen de wonderlijke organisatie, de fabelachtige schoonheid in vorm en kleur en groepeerings, de verrassende tegenstellingen in het leven der paddestoelen. Zijn rede vormde een volledig program voor den arbeid der nieuwe vereeniging, een program, dat hooge eischen stelde, want, zooals Heimans reeds zeide, het moest gelden voor experts en dilettanten.

Wel, de Vereeniging heeft zich trouw aan dat program gehouden, trouw en geestdriftig. De paddestoelenliefhebberij, de paddestoelenkennis gingen plotseling met reuzenschreden vooruit. Aan de vraag om voorlichting werd voldaan door de aanstelling van „consuls" in vele deelen van ons land. Deze consuls hielden bijeenkomsten op paddestoelrijke plaatsen en in paddestoelrijke tijden en daardoor werden hun werkkraft en werklust tot het hoogste punt opgevoerd. Je moest zoo'n consul eens zien, wanneer hij of zij net van zoo'n bijeenkomst terugkwam!

Het spreekt van zelf, dat met zulk een kern van enthousiasten ook de excursies en tentoonstellingen tot hooge feesten moesten worden, waarbij gemeentebesturen en andere autoriteiten zich niet onbetuigd lieten. Geen wonder, dat de vreugde aan paddestoelen van jaar tot jaar aan meer en meer menschen deelachtig werd.

Hoe jammer zou het zijn, wanneer de praal der paddestoelen ieder jaar ongemerkt voorbij ging, wanneer de lust om naar buiten te gaan met het korten der dagen verminderde. De paddestoelkenner kan op zonnige milde Octoberdagen na een prettigen regentijd al evenmin binnenshuis blijven als de vriend van bloemen en vogels in Mei. De paddestoelen helpen met de trekvogels, de kleurige vruchten en het bonte najaarsloof, om de herfstvacantie te maken tot een onvermijdelijke noodzakelijkheid.

Maar niet alleen heeft de Mycologische de levensvreugd van ons volk verhoogd, zij heeft ook, zooals in het program stond, de wetenschap gediend en bevorderd. Gedurende de vijfentwintig jaren van haar bestaan zijn honderden soorten van

paddestoelen ontdekt als nieuw voor onze flora, is zelfs een enkele soort ontdekt als nieuw voor de wereld, de *Lepiota odora* Cool. Het is alleen maar jammer, dat die paddestoelen soms opeens van de vindplaats verdwijnen. Anders zou het wel aardig zijn, om de *Lepiota odora* op een eereplaats te zien prijken op de Groote Tentoonstelling te Haarlem.

Onze paddestoel-litteratuur is in die vijfentwintig jaren ook belangrijk uitgebreid. Ruys gaf zijn boek over de paddestoelen van Nederland, Cool en Van der Lek hun paddestoelboekje, dat nog altijd voor onze beginners het beste boek moet heeten. De verslagen der Vereeniging vonden aanvankelijk een plaats in *De Levende Natuur*. Later gaf zij haar Mededeelingen uit en toen daarin de meeste plaats gevraagd werd voor speciaal wetenschappelijk werk, gaf de Vereeniging naast deze mededeelingen het populaire maandblad *Fungus*, ter wille van de beginners en voor vlot onderling verkeer.

Sinds 1911 is de Vereeniging bezig een bibliotheek bijeen te brengen. Die bevat thans tal van belangrijke en kostbare werken. Bovendien staat een verzameling van meer dan driehonderd lantaarnplaatjes ter beschikking van de leden. En het mooi van alles is nog het „herbarium”, een verzameling van paddestoelen in velerlei vorm van conserveering, die geherbergd is in het Rijksherbarium te Leiden en die onder de goede zorgen van een deskundig conservator wordt bewaard en uitgebreid. We kunnen hier nog bij voegen, dat onze Vereeniging relaties onderhoudt met vele belangrijke vereenigingen van gelijke strekking in andere landen en werelddeelen.

Wel mag zij trotsch zijn op haar verleden en met vertrouwen gaat zij de toekomst tegemoet. Zij heeft nog een groote taak te vervullen. Het is met de paddestoelen als met alle andere levende wezens, men raakt er nooit in uitgestudeerd. We zullen wel niet zoo veel „nieuwe” soorten meer in ons land vinden, al blijft de kans nog altijd bestaan. Maar van het gedrag van onze paddestoelen, van hun afhankelijkheid van klimaat en bodem, hun samenwerking met andere planten, hun verhouding tot de dierenwereld valt nog veel te ontdekken. Hiervoor hebben wij een ongestoord studieveld noodig en gelukkig wordt ons dat aangeboden in de natuurmonumenten en reservaten, wier aantal en uitgestrektheid ieder jaar toeneemt, al zijn we nog lang niet, waar we wezen moeten. Er bestaan enkele natuurmonumenten, die voornamelijk om hun paddestoelen van belang zijn en misschien weten de mycologen ook nog wel landschappen aan te wijzen, die we juist om hun paddestoelen moeten behouden.

Terwijl ik dit zit te schrijven, is het na een lange periode van droogte weer eens beginnen te regenen. Daar ben ik heel blij om en met ieder buitje stijgt de wensch, dat de vochtigheid nog juist bij tijds komt, om de zwamvlokken tot werkzaamheid te prikkelen, zoodat in het begin van October onze paddestoelen in volle fleur staan. Het zou wel eens kunnen gebeuren, dat we tegelijk met de zwammen, die zich normaal in October vertoonen ook nog de zomerpaddestoelen te zien kregen, die door de droogte iets later zijn dan anders. De chronologische bokkesprongen van deze planten zijn befaamd, en, ofschoon niet in den juisten zin des woords, bekend.

De Vereeniging legt voor haar tentoonstelling het meeste gewicht op *versch materiaal*

en roept daarvoor ieders medewerking in. Bijzonderheden daarover vindt u in onze Korte Mededeelingen.

Maar of de Tentoonstelling slage of niet, de Vereeniging heeft onze beste wenschen voor de toekomst en eerbiedige en dankbare herinnering voor het verleden.

JAC. P. THIJSSE.

„JOURNÉES DES BARRICADES”.

Het Barricadeerinstinkt bij Mieren.

Niet in de straten van Parijs met tonnetjes, steenen en stoelen. Ook niet onder de bewogen dagen van de „Fronde” of de „Ligue”. Maar op een stille, rustige kamer, in het hartje van den winter.

Daarom toch op zijn manier voor de betrokkenen niet minder akelig en angstwekkend.

Nu dan, het gebeurde tusschen de bewoners van drie kunstnesten voor mieren, tusschen een volkje roode knooppieren (*Myrmica schencki*), een kolonie „grauwzwarten” (*Formica fusca*), en enkele boschmieren (*Formica rufa piniphila*). We kunnen ons als volgt een voorstelling maken van het slagveld. Op een groote tafel staan opgesteld een tiental gipsnesten waarvan er drie (Fig. 1, A, A1, A2) onderling samen door glazen buisjes verbonden, tot een ruim wandelpark zijn ingericht voor onze boschmieren. Vier kleine nestjes huisvesten een volk der grauwwarten (B, B 1, B 2) terwijl in C een troep *Myrmica's* is ingekwartierd.

Zoolang ze ieder afzonderlijk woonden in hun rustig en vredig nest, droomden ze slaperig en voldaan over de heldendaden van den vorigen zomer. En wellicht rakelde een oude werkster nog herinneringen samen over de drukke dagen van larvenkweek en eierleggen, over de rijke honigplanten uit de omgeving, en hoe haar toen de linkerspriet werd afgebeten door een leger razende roofmieren, die haar nest bestormden en uitplunderden.

Waarom moest ik daar op een gegeven dag tusschen komen, die kommerlooze stilte verstoren, en de nesten samen door glazen buisjes verbinden met een gemeenschappelijke „buitenwereld”? Zoo'n buitenwereld (Fig. 2, midden op de plaat) is voor den waarnemer een uiterst leuk iets. Een dikke gipsplaat wordt zoo gegoten dat om het blok heen een geul openblijft. (Ongeveer naar het model der schalen van Krausse). Deze geul wordt dan met vernis onporeus gemaakt, daarna met olie gevuld. Onder den oliewal door worden nu een paar gaten geboord waarin een glazen buisje komt dat de buitenwereld met een kunstnest verbindt. Nu kunnen de mieren vanuit het nest op de ruimte binnen de „wallen” vrij rondlopen, zonder gevaar voor ontsnappen: over de olie kunnen ze toch niet.

Op zulk een gezamenlijke buitenwereld konden onze drie mierenkolonies nu elkaar ontmoeten. Dat was echter de aanvang van bittere ellende.